

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ (1941 – 1944)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΕΜΕΝΕΤΖΗΣ

ΑΝΧΗΣ (ΠΒ)-ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

Η οργάνωση της Εθνικής Αντίστασης

Αμέσως μετά τη μάχη της Κρήτης, η νόμιμη ελληνική κυβέρνηση του Εμμανουήλ Τσουδερού μεταβαίνει και λειτουργεί στο Κάιρο της Αιγύπτου. Από εκεί επιβλέπει τη συνέχιση της λειτουργίας των κέντρων – έμπεδων κατάταξης και εκπαίδευσης του ελληνικού στρατού Μέσης Ανατολής και την εν συνεχεία συμμετοχή του στον αγώνα των συμμάχων στη Βόρεια Αφρική. Παράλληλα σχεδιάζει και συντονίζει επιχειρήσεις σε συνεργασία με τους συμμάχους στο εσωτερικό της χώρας εναντίον των κατοχικών στρατευμάτων.

Στο εσωτερικό της χώρας οργανώνεται η Εθνική Αντίσταση, στην οποία η συμμετοχή του λαού ήταν αθρόα, με κίνητρο την αντίδραση στις κατοχικές δυνάμεις. Άνδρες, γυναίκες ακόμα και παιδιά επιδίδονται σε ένα εθελοντικό αγώνα πολύμορφο, αποτελεσματικό και εκπληκτικό σε εκδηλώσεις ηρωισμού και αυτοθυσίας. Η δράση των αντιστασιακών οργανώσεων όμως είχε βαρύ τίμημα. Χιλιάδες αθώοι πολίτες σφαγιάσθηκαν, με τη μορφή αντιποίνων από τις δυνάμεις κατοχής. Συμβολικό χαρακτήρα απέκτησε η καταστροφή του χωριού Κάνδανος στην Κρήτη, το οποίο ισοπεδώθηκε στις 3 Ιουνίου 1941. Με αυτή την εγκληματική διαταγή άνοιξαν οι πύλες για την αυθαιρέσια και ξεκίνησε η λεγόμενη πολιτική αντιποίνων των δυνάμεων Κατοχής στην Ελλάδα.

Η Εθνική Αντίσταση άρχισε από τις πρώτες ημέρες της εχθρικής κατοχής. Αναπτύχθηκε βαθμιαία με τη δημιουργία αντιστασιακών οργανώσεων, οι οποίες αρχικά δρούσαν ως οργανώσεις πληροφοριών – δολιοφθορών, κυρίως στην περιοχή των Αθηνών. Μετέπειτα με τη δημιουργία ένοπλων ομάδων, εμφανίστηκε ο αντάρτικος στρατός με ευρύτερη παρουσία και δράση στην ύπαιθρο.

Οι μορφές αντίστασης υπήρξαν ποικίλες και υλοποιήθηκαν σε διάφορους τομείς. Σε μια προσπάθεια κατηγοριοποίησης τους θα μπορούσαν να αναφερθούν οι παρακάτω:

- Απεργίες φοιτητών, δημοσίων υπαλλήλων και άλλων εργαζομένων. Στις 12 Απριλίου 1942 ξέσπασε ταυτόχρονα στην Αθήνα τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη γενική απεργία των δημοσίων υπαλλήλων.
- Τεράστιες διαδηλώσεις στις πόλεις και ιδιαίτερα στην Αθήνα. Στις 5 Μαρτίου 1943 έγινε μεγάλη διαδήλωση στην Αθήνα.

- Παράνομοι εορτασμοί εθνικών επετείων και αναγραφή συνθημάτων στους τοίχους των πόλεων. Χαρακτηριστική είναι η διαδήλωση στην Αθήνα στις 25 Μαρτίου 1943.
- Εκτύπωση και διανομή παράνομου τύπου και προκηρύξεων.
- Δολιοφθορές σε αυτοκίνητα πλοία και τρένα, με απότοκο γεγονός τη διακοπή των σιδηροδρομικών συγκοινωνιών σε κρίσιμες μάλιστα για τον εχθρό ημέρες.
- Ανατινάξεις εργοστασίων, κτηρίων και ιδιαίτερα γεφυρών. Η πιο γνωστή περίπτωση ήταν η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου.
- Καταστροφές ορυχείων ιδιαίτερα βωξίτη και παρακώλυση της μεταφοράς γενικότερα πρώτων υλών για τη γερμανική πολεμική βιομηχανία.
- Συγκέντρωση και διαβίβαση σημαντικών πληροφοριών στο Στρατηγείο Μέσης Ανατολής.
- Υποστήριξη και απόκρυψη συμμάχων καθώς και οργάνωση της διαφυγής τους.
- Ενέδρες, συμπλοκές και μάχες με τη μορφή ανταρτοπόλεμου ιδιαίτερα στην ύπαιθρο.
- Διεξαγωγή ευρύτερων στρατιωτικών επιχειρήσεων από το 1943 και μετά. Χαρακτηριστικά αναφέρονται η επιχείρηση «Άνιμαλς» και η επιχείρηση «Κιβωτός του Νώε».

Οι κυριότερες Αντιστασιακές Οργανώσεις ήταν:

- ΕΔΕΣ (Ελληνικός Δημοκρατικός Εθνικός Στρατός) με τη στρατιωτική του οργάνωση ΕΟΕΑ (Εθνικές Ομάδες Ελλήνων Ανταρτών),
- το ΕΑΜ (Ελληνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο) με τη στρατιωτική του οργάνωση ΕΛΑΣ (Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός),
- η ΕΚΚΑ (Εθνική Και Κοινωνική Απελευθέρωση) που συγκρότησε το 5/42 Σύνταγμα,
- ο ΕΣΕΑ (Ελληνικός Στρατός Εθνικής Απελευθέρωσης) με ένοπλα τμήματα και
- η ΠΑΟ (Πανελλήνιος Απελευθερωτική Οργάνωση) επίσης με ένοπλα τμήματα.

Παράλληλα με αυτές τις Αντιστασιακές Οργανώσεις, οι οποίες είχαν οργανωμένες ένοπλες ομάδες, δρούσαν και οργανώσεις δολιοφθορών – πληροφοριών, όπως «Μπουμπουλίνα», «Όμηρος», «Ζευς», «Κόδρος», «Τρίαίνα», «ΡΑΝ» «ΠΕΑΝ» και πολλές άλλες. Εκτός από τις ελληνικές αντιστασιακές οργανώσεις είχαν συσταθεί στον ελλαδικό χώρο και συμμαχικές οργανώσεις κατασκοπείας και δολιοφθορών. Χαρακτηριστικά αναφέρονται η «Φορς 133», «ο Μήδας» και άλλες.

Το 1942 στον ελλαδικό χώρο συγκροτήθηκε η Βρετανική Στρατιωτική Αποστολή (ΒΣΑ). Σκοπός της ήταν η οργάνωση των αντιστασιακών ομάδων καθώς και η υποστήριξή τους σε θέματα εφοδιασμού. Από το 1943 και μετά μετονομάζεται σε Συμμαχική Στρατιωτική Αποστολή (ΣΣΑ), εφόσον πλέον συμμετέχουν και Αμερικανοί. Η επίδραση της Βρετανικής Στρατιωτικής Αποστολής στα ελληνικά πράγματα υπήρξε καθοριστική στα αρχικά στάδια και λιγότερο σημαντική με την πάροδο του χρόνου. Ουσιαστικά από το 1943 και μετά αρχίζει η σταδιακή πτώση της. Δηλωτική του κλίματος αυτού είναι η εναλλαγή στην αρχηγία.

Αξιζει εδώ να σημειωθεί και η εθελοντική δράση των Ελλήνων της διασποράς. Το 1943 συγκροτήθηκε το 122 Ελληνοαμερικανικό Ανεξάρτητο Τάγμα Πεζικού με σκοπό να σταλεί και να πολεμήσει στην Ελλάδα. Από το Τάγμα αυτό συγκροτήθηκε το 2671 Ειδικό Τάγμα Αναγνώρισεων (ΕΤΑ). Ο Γ' Ανεξάρτητος Λόχος του 2671 ΕΤΑ, έδρασε στην Ελλάδα με 174 άνδρες, από τις 23 Απριλίου έως τις 20 Νοεμβρίου 1944.

Το 1942 ήταν το έτος της δημιουργίας τμημάτων του ελληνικού αντάρτικου στρατού, της ευρύτερης παρουσίας και δράσης του στην ύπαιθρο, αλλά και της ανάπτυξης των αντιστασιακών οργανώσεων και των λαϊκών αγώνων γενικά στις πόλεις. Το 1943 και 1944 η Εθνική Αντίσταση είχε πολύ μεγάλη ανάπτυξη τόσο στην ύπαιθρο όσο και στις πόλεις και έγινε ικανή να δημιουργήσει εκτεταμένες ελεύθερες περιοχές.

Οι μέθοδοι του ανταρτοπόλεμου που χρησιμοποιούσαν οι αντιστασιακές ομάδες δημιουργούσαν ιδιαίτερα προβλήματα στις δυνάμεις κατοχής. Άλλωστε η εδαφική διαμόρφωση της Ελλάδας προσφέρεται για ανταρτοπόλεμο. Η ελληνική εθνική αντίσταση κατάφερε με την επιτυχή δράση της να καθηλώσει στην Ελλάδα 300.000 στρατιώτες του Άξονα.

Παράλληλα όμως, δυστυχώς, είχαν αρχίσει να φαίνονται και τα προμηνύματα της εμφύλιας σύρραξης. Η εδραίωση των αντιστασιακών ομάδων καθώς και η επικείμενη αποχώρηση των κατακτητών δημιουργούσε ανταγωνισμό μεταξύ των κυριότερων αντιστασιακών οργανώσεων για την διαχείριση της εξουσίας μετά την απελευθέρωση. Οι διαφορετικές πολιτικές στοχεύσεις της κάθε πλευράς και η απορρέουσα καχυποψία θα οδηγήσουν σε μικρές αρχικά εμφύλιες συγκρούσεις κυρίως μεταξύ ΕΔΕΣ και ΕΛΑΣ. Η εξάπλωση του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ σε ολόκληρη τη χώρα θα έχει σαν απότοκο γεγονός, τη γενίκευση των συγκρούσεων μεταξύ του ΕΛΑΣ και όλων των αντάρτικων ομάδων που δεν ανήκαν στον εαμικό χώρο και τη δημιουργία μιας έντονης εσωτερικής πόλωσης, που θα καταλήξει στον εμφύλιο πόλεμο.

Η συμβολή της Εθνικής Αντίστασης

Η αξία ενός αντιστασιακού κινήματος μπορεί να μετρηθεί με δύο διαφορετικά κριτήρια, το εσωτερικό και το εξωτερικό. Με το εσωτερικό κριτήριο αξιολογείται η επιτυχία στην διατήρηση της τιμής του υπό κατοχή Έθνους και την αποφασιστικότητα του να είναι

ελεύθερο. Με το εξωτερικό κριτήριο αξιολογείται η επιτυχία του στο να συμβάλλει στην επιτυχή προσπάθεια της Συμμαχίας.

Όσον αφορά στο εσωτερικό κριτήριο υπήρξε πληθώρα θετικών σχολίων εκ μέρους των Συμμάχων όπως οι απόψεις του Αρχηγού της Συμμαχικής Αποστολής στην Ελλάδα κατά την κατοχή Έντυ Μάγιερς καθώς και του αντικαταστάτη του Κρίς Γουντχάουζ. Παράλληλα παρατίθεται και η άποψη του Γερμανού ιστορικού Χέιντς Ρίχτερ: «Ο Ελληνικός Στρατός έδειξε στον κόσμο, σε μια εποχή που όλοι πίστευαν στο αήττητο των δικτατόρων, ότι ήταν δυνατή η επιτυχής αντίσταση ακόμα και για μια μικρή χώρα. Η Εθνική Αντίσταση κατά των κατακτητών, που επακολούθησε, απέδειξε πάλι πόσο ισχυρή ήταν η θέληση των Ελλήνων για την ελευθερία».

Η αποτελεσματικότητα και η επιτυχία ενός αντιστασιακού κινήματος εξαρτάται κυρίως από το λαϊκό του έρεισμα. Την απήχηση δηλαδή που ο αγώνας του έχει στις πλατιές λαϊκές μάζες, αλλά και από την αξιοποίηση αυτού του έμπυχου υλικού. Η Ελλάδα, χαλυβδωμένη με το θάρρος και τη γενναιότητα του λαού της αλλά και με την ακλόνητη πίστη στη νίκη, απέδειξε ότι ο Άξονας δεν ήταν αήττητος. Η αδιάπτωτη πεποίθηση για την ελευθερία, το μαχητικό πνεύμα και η επαναστατική ανάταση μέχρι την απελευθέρωση, μορφοποίησαν και ανέδειξαν την Ελληνική Εθνική Αντίσταση σε κορυφαία πράξη εθνικής αρετής και πατριωτικής δράσης.

Όσον αφορά στο εξωτερικό κριτήριο υπήρχαν δύο τρόποι συμβολής των αντιστασιακών κινήματων στη στρατηγική των Συμμάχων. Ο ένας τρόπος ήταν να δεσμεύουν το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό εχθρικών στρατευμάτων και ο άλλος να φέρουν εις πέρας ειδικές επιχειρήσεις που ζητούσαν οι Σύμμαχοι, συντονισμένες και συγχρονισμένες με τα στρατηγικά τους σχέδια.

Σχετικά με τη δέσμευση εχθρικών στρατευμάτων αξίζει να τονιστεί ότι αρχικά οι Γερμανοί υποεκτιμώντας τη δράση της Ελληνικής Εθνικής Αντίστασης εγκατέστησαν μόνο τη 12^η Μεραρχία στον ελλαδικό χώρο. Από το 1943 όμως και μετά η 12^η Μεραρχία αντικαταστάθηκε από την Ομάδα Στρατού Ε με επικεφαλής τον Πτέραρχο Λερ. Ο συνολικός αριθμός των κατοχικών δυνάμεων στην Ελλάδα τόσο από συμμαχικές όσο και από γερμανικές πηγές υπολογίζεται σε τριακόσιες χιλιάδες άνδρες.

Σχετικά με τις ειδικές επιχειρήσεις που ζητούσαν οι Σύμμαχοι, συντονισμένες και συγχρονισμένες με τα στρατηγικά τους σχέδια είναι χρήσιμο να αναφερθεί η άποψη του Βρετανού Κρίς Γουντχάουζ, αρχηγού της Βρετανικής Στρατιωτικής Αποστολής στην Ελλάδα μετά την αποχώρηση του Έντυ Μάγιερς. Ο Κρίς Γούντχάουζ σε ομιλία του που πραγματοποιήθηκε στις 31 Οκτωβρίου 1984 στην Ελλάδα για τον ιστορικό ρόλο της Εθνικής Αντίστασης εξετάζει τρεις μείζονες επιχειρήσεις, που αποδεικνύουν τη συμβολή της Εθνικής Αντίστασης στο συμμαχικό αγώνα.

Η πρώτη ήταν η ανατίναξη της Γέφυρας του Γοργοποτάμου το Νοέμβριο του 1942, η οποία ήταν γνωστή στο Συμμαχικό Στρατηγείο του Καΐρου ως επιχείρηση Χάρλιγκ. Η δεύτερη ήταν μία σειρά επιχειρήσεων το καλοκαίρι του 1943 για την υποστήριξη των συμμαχικών αποβάσεων στην Ιταλία και την παραπλάνηση των Γερμανών σχετικά με

την τοποθεσία της συμμαχικής απόβασης, που ήταν γνωστή με την κωδική ονομασία «Άνιμαλς» (ζώα). Η τρίτη ήταν η επιχείρηση για την παρενόχληση της γερμανικής οπισθοχώρησης από την Ελλάδα το Σεπτέμβριο του 1944, που ήταν γνωστή με την κωδική ονομασία «Κιβωτός του Νώε» ή «Κιβωτός».

Αναμφίβολα, πέραν των τριών αυτών μειζόνων επιχειρήσεων πραγματοποιήθηκαν πληθώρα άλλων μικρότερων επιχειρήσεων από τις αντιστασιακές οργανώσεις οι οποίες εξυπηρετούσαν έμμεσα ή άμεσα τον συμμαχικό αγώνα. Θα πρέπει εδώ να τονιστεί ότι εκτός από την δράση των ένοπλων ομάδων, ιδιαίτερα χρήσιμη στο Συμμαχικό Στρατηγείο ήταν και η δράση των οργανώσεων πληροφοριών. Οι πληροφορίες που συνέλλεγαν και διαβίβαζαν οι οργανώσεις πληροφοριών βοηθούσαν το επιτελείο του Συμμαχικού Στρατηγείου στο σχεδιασμό των επιχειρήσεων.

Η ανατίναξη της Γέφυρας του Γοργοποτάμου πραγματοποιήθηκε στις 25 Νοεμβρίου 1942 με κοινή δράση του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ σε συνεργασία με τη Βρετανική Αποστολή υπό το Σχη Έντυ Μάγιερς. Έλαβαν μέρος εκατόν είκοσι αντάρτες του ΕΛΑΣ υπό τον Άρη Βελουχιώτη και εξήντα πέντε αντάρτες του ΕΔΕΣ υπό τον Ναπολέοντα Ζέρβα.

Ο σχεδιασμός της επιχείρησης αλλά και η υλοποίηση της έγιναν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Την νύκτα της 25^{ης} Νοεμβρίου οι Έλληνες αντάρτες εξουδετέρωσαν την ιταλική φρουρά, ύστερα από αιφνιδιαστική επίθεση και έδωσαν έτσι την δυνατότητα σε ειδικευμένους Βρετανούς δολιοφθορείς να ανατινάξουν την γέφυρα.

Οι δυνάμεις του άξονα εφάρμοσαν και σε αυτή την περίπτωση τη σκληρή πολιτική των αντίποινων. Δύο μέρες μετά την ανατίναξη της γέφυρας οι Ιταλοί μετέφεραν από τις φυλακές Λαμίας 19 Έλληνες κρατούμενους και τους εκτέλεσαν μπροστά στα γκρεμισμένα βάρη της γέφυρας.

Από στρατηγική άποψη, ως προς την εξέλιξη των επιχειρήσεων στο αφρικανικό μέτωπο, η ανατίναξη της Γέφυρας του Γοργοποτάμου που την κατέστησε μη αξιοποιήσιμη για έξι τουλάχιστον βδομάδες δε έπαιξε ίσως το σημαντικό ρόλο που προσδοκούσε το Συμμαχικό Στρατηγείο Καΐρου όταν σχεδίασε την επιχείρηση Χάρλιγκ, καθώς η μάχη του Ελ Αλαμίν είχε ήδη λάβει χώρα. Όμως αυτό δε σημαίνει ότι δεν ωφέλησε η ανατίναξη τις συμμαχικές επιχειρήσεις στην αφρικανική ήπειρο, καθώς ο Ρόμμελ υποχωρώντας είχε τεράστιες ανάγκες εφοδίων και ενισχύσεων. Πέραν τούτου η επιτυχία της επιχειρήσεως Γοργοποτάμου έθετε σε τρομερή αμφισβήτηση την ουσιαστική κατοχή του ελληνικού χώρου από τις δυνάμεις κατοχής. Ήταν το πρώτο σπουδαίο σαμποτάζ στον ευρωπαϊκό χώρο, η γνωστοποίηση του οποίου τόνωσε ιδιαίτερα το ηθικό των συμμαχικών λαών.

Οι επιχειρήσεις τον Ιούνιο και Ιούλιο του 1943, που εντάσσονταν στο σχέδιο «Άνιμαλς» είχαν σα σκοπό να παραπλανήσουν τους Γερμανούς, ώστε να πιστέψουν ότι η συμμαχική απόβαση θα γίνει στην Ελλάδα. Συνεπώς ο ρόλος της Ελληνικής Αντίστασης ήταν να επιτεθεί κατά του γερμανικού συστήματος συγκοινωνιών σε ολόκληρη την Ελλάδα, ακριβώς σαν να επρόκειτο να γίνει συμμαχική απόβαση σε αυτή

τη χώρα. Το σχετικό σχέδιο του Συμμαχικού Αρχηγείου Καΐρου απέβλεπε όχι μόνο στη μη απόσπαση γερμανικών δυνάμεων, αλλά αντίθετα στην ενδυνάμωσή τους, πράγμα που θα απέφερε την αποδυνάμωση των γερμανικών μεραρχιών στον ιταλικό χώρο.

Η συγκεκριμένη επιχείρηση υπήρξε απολύτως επιτυχής. Επιτυχία η οποία αποδεικνύεται από τις επιτελικές εκθέσεις της γερμανικής ομάδας στρατού Ε. Στα συμπεράσματα των υπόψη εκθέσεων είναι έκδηλη η παραπλάνηση του γερμανικού επιτελείου σχετικά με την τοποθεσία της συμμαχικής απόβασης.

Η τρίτη σημαντική και τελευταία επιχείρηση το 1944 γνωστή ως Κιβωτός του Νώε είχε σα σκοπό την παρενόχληση της γερμανικής οπισθοχώρησης από την Ελλάδα. Σύμφωνα με τον Κρις Γούντχαουζ η Κιβωτός του Νώε ήταν μία ακόμα παραπλανητική επιχείρηση. Ήταν μέρος των σχεδίων για την παραπλάνηση των Γερμανών γύρω από την επικείμενη εισβολή στη Γαλλία τον Ιούνιο του 1944. Ειδικότερα γύρω από την εισβολή των συμμάχων στη νότιο Γαλλία από τον ιταλικό χώρο που επρόκειτο να γίνει τον Αύγουστο, δύο μήνες μετά την εισβολή στη βόρειο Γαλλία. Οι Γερμανοί και πάλι εξαπατήθηκαν περιμένοντας μία μείζονα επίθεση στην Ελλάδα. Ο Χίτλερ ακόμα και το Σεπτέμβριο του 1944 διέτασσε την αποστολή ενισχύσεων στη νότιο Ελλάδα, ενώ οι στρατηγοί του ήδη σχεδίαζαν την αποχώρησή τους από τη χώρα.

Τον Αύγουστο του 1944, όταν οι σύμμαχοι είχαν ολοκληρωτικά εμπλακεί στη βόρειο και νότιο Γαλλία ήταν πια φανερό ότι δε θα γινόταν εισβολή ευρείας κλίμακας στην Ελλάδα. Οι οδηγίες πλέον του συμμαχικού αρχηγείου Μέσης Ανατολής προς τη Βρετανική Στρατιωτική Αποστολή και τις αντιστασιακές οργανώσεις ήταν η παρενόχληση της αποχώρησης των Γερμανών από την Ελλάδα. Οδηγίες οι οποίες υλοποιήθηκαν από μέρους της Εθνικής Αντίστασης με ευρύτατες και πολλαπλές επιχειρήσεις εναντίον των γερμανικών στρατευμάτων με σκοπό την καταπόνηση και τη φθορά τους.

Το σχέδιο «Κιβωτός» απέβλεπε στην μείωση της μαχητικής ικανότητας των γερμανικών στρατευμάτων που βρίσκονταν στον ελλαδικό χώρο, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν άμεσα σε άλλους ζωτικούς τομείς. Αναλυτικότερα προέβλεπε την παρεμπόδιση των γερμανικών στρατευμάτων να πάρουν τον βαρύ οπλισμό τους και στην αποδιοργάνωσή τους, έτσι ώστε να έχουν ανάγκη ανασυγκρότησης πριν διατεθούν για επιχειρήσεις σε οποιοδήποτε άλλο μέτωπο. Με βάση αυτή την παράμετρο σχεδιάστηκαν μια σειρά επιχειρήσεων παρεμπόδισης και δολιοφθορών που καλούνταν να πραγματοποιήσουν οι ελληνικές αντάρτικες δυνάμεις.

Η επιχείρηση «Κιβωτός του Νώε» δεν στέφθηκε από απόλυτη επιτυχία, καθώς ο όγκος των γερμανικών δυνάμεων απαγκιστρώθηκε σχετικά εύκολα από την Ελλάδα. Εδώ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο παράμετροι. Πρώτον ότι οι Έλληνες ήθελαν τη ταχύτερη δυνατή αποχώρηση των γερμανικών δυνάμεων από τη χώρα τους και δεύτερον ότι είχε ήδη αρχίσει ο εμφύλιος πόλεμος μεταξύ ΕΔΕΣ και ΕΛΑΣ.

Εξετάζοντας λοιπόν τις τρεις προαναφερθείσες επιχειρήσεις αποδεικνύεται περίτρανα η συμβολή της ελληνικής εθνικής αντίστασης στη στρατηγική των συμμάχων. Εξάλλου, η Εθνική Αντίσταση ασκούσε και θετική επίδραση στο ηθικό των λαών των συμμάχων, με τις ειδήσεις που έφταναν σε αυτούς για τα κατορθώματα των αγωνιστών της. Παράλληλα, η Εθνική Αντίσταση με τις δολιοφθορές των ανταρτών παρεμπόδισε την εξαγωγή στην Γερμανία νικελίου, χρωμίου, βωξίτη, μετάλλων πολύτιμων για την πολεμική γερμανική βιομηχανία. Επιπλέον, η σύσσωμη αντίδραση του ελληνικού λαού συνέβαλε στην ματαίωση της πολιτικής επιστράτευσης και επέτυχε τελικώς τη μη αποστολή στη Γερμανία Ελλήνων εργατών. Αποστερώντας με τον τρόπο αυτά τα γερμανικά εργοστάσια από χιλιάδες εργατικά χέρια.

Απώλειες κατά την περίοδο της Κατοχής

Φυσικά θα ήταν ιστορικό ατόπημα αν δεν γίνει αναφορά στις τρομακτικές ανθρώπινες απώλειες και στις βαρύτερες υλικές ζημιές που υπέστη η Ελλάδα, απόρροια της αντίστασης της στον Άξονα την περίοδο της Κατοχής. Οι αριθμοί ποικίλλουν ανάλογα με την πηγή που τους προβάλλει και κυμαίνονται από 390.000 έως 500.000 άτομα. Ποικιλία όμως υπάρχει και στην αιτία αυτών των απωλειών. Κατά την διάρκεια της τριπλής κατοχής υπήρξαν απώλειες από την πείνα, από τις ωμότητες των Γερμανών των Ιταλών και των Βουλγάρων, από πολεμικές επιχειρήσεις, από την εφαρμογή της πολιτικής των αντιποίνων και από αεροπορικούς βομβαρδισμούς. Στις απώλειες αυτές θα πρέπει να προστεθούν και οι όμηροι οι οποίοι οδηγήθηκαν στην Γερμανία στην Ιταλία και στην Βουλγαρία. Σε σύγκριση με τον πληθυσμό της Ελλάδας οι απώλειες αυτές θεωρούνται από τις υψηλότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες απώλειες άλλων υπό κατάκτηση ευρωπαϊκών λαών. Οι ελληνικές απώλειες άγγιξαν το 7% του συνολικού πληθυσμού.

Οι υλικές καταστροφές που έγιναν στην Ελλάδα σε κτήρια, σε τροχαιο υλικό, σε εμπορικά πλοία και σε λιμάνια, στο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο υπολογίζονται σε 17.870.764.100 δολάρια. Στο ποσό αυτό συμπεριλαμβάνονται και τα έξοδα συντήρησης που πλήρωνε ο ελληνικός λαός για την συντήρηση των κατοχικών στρατευμάτων. Τρομακτικές επίσης ήταν οι ζημιές της γεωργικής παραγωγής, της κτηνοτροφικής παραγωγής και της εμπορικής ναυτιλίας. Με τον πληθωρισμό εξευτελίστηκε το εθνικό νόμισμα προκαλώντας μεγάλη οικονομική καταστροφή. Το εθνικό εισόδημα από 62.867 δισεκατομμύρια δραχμές το 1939, έπεσε το 1941 στα 46 δισεκατομμύρια δραχμές και το 1942 στα 21 δισεκατομμύρια δραχμές.

Όλες οι παραπάνω απώλειες τόσο σε ανθρώπινες ζωές όσο και σε υλικές ζημιές ήταν το τίμημα που πλήρωσαν οι Έλληνες προκειμένου να παραμείνουν πιστοί στο καθήκον τους και στο συμμαχικό αγώνα. Τα χρόνια της Κατοχής ήταν μια πραγματική κόλαση για τον ελληνικό λαό και για τη χώρα γενικότερα. Ο ελληνικός λαός όμως ποτέ δεν απώλεσε το ηθικό του και συνέχισε να αγωνίζεται στο πλευρό των συμμάχων μέχρι την τελική νίκη.

Από καθαρά στρατιωτική άποψη, η συμβολή της Ελληνικής Εθνικής Αντίστασης στο συμμαχικό μέτωπο της Μεσογείου ήταν ιδιαίτερος σημαντική. Καθήλωσε μεγάλες στρατιωτικές μονάδες του Άξονα και παρενοχλούσε συστηματικά τις χερσαίες και θαλάσσιες μεταφορές του την κρίσιμη περίοδο της μάχης στην Βόρεια Αφρική. Ήταν τόσο έντονη η δράση των ελληνικών αντιστασιακών οργανώσεων εναντίον των στρατευμάτων κατοχής, ώστε το Γερμανικό επιτελείο, τη θεώρησε αντιπερισπασμό και προοίμιο συμμαχικής απόβασης. Τρεις Τεθωρακισμένες Γερμανικές Μεραρχίες κατευθύνθηκαν στην Ελλάδα αντί για τη Σικελία, όπου πραγματοποιήθηκε η απόβαση. Η Εθνική Αντίσταση συνέβαλε με τον τρόπο αυτό, μαζί με όλα τα κινήματα αντίστασης της Ευρώπης στην επιτάχυνση του τερματισμού του Πολέμου και τη νίκη των Συμμάχων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Heinz Richter, «Η Ελληνική Αντίσταση 1936 – 1940», Τόμος 1, 1936 – 1946 *Δύο Επαναστάσεις και Αντεπαναστάσεις στην Ελλάδα*, Αθήνα 1975, εκδόσεις Εξάντας.

Heinz Richter, «Η Ιταλο – γερμανική επίθεση εναντίον της Ελλάδος», Τόμος 1, Αθήνα 1988, εκδόσεις Γκοβόστης.

Χέρμαν Φράνκ Μάγιερ, «Από την Βιέννη στα Καλάβρυτα», Αθήνα, 2004, Εκδόσεις Εστία.

Κρις Γουντχάουζ, «Ο ιστορικός ρόλος της Εθνικής Αντίστασης», Αθήνα 1984, εκδόσεις Ε.Μ.ΠΡΟ.Σ.

E.C.W. Myers, «Η Ελληνική Αντίσταση 1936 – 1949», Τόμος 3, *Η Ελληνική Περιπλοκή*, Αθήνα 1975, εκδόσεις Εξάντας.

B. Μαθιόπουλος, «Η Ελληνική Αντίσταση 1941 – 1944», Αθήνα 1977, εκδόσεις Παπαζήση.

Π. Ενεπεκίδη, « Η Ελληνική Αντίστασις 1941 – 1944», Αθήνα 1964, εκδόσεις Εστία.

A. Βακαλόπουλος, «Νέα Ελληνική Ιστορία 1204 – 1985», Θεσσαλονίκη 1996, εκδόσεις Βάνιας.

A. Δεσποτόπουλου, «Η συμβολή της Ελλάδος στην έκβαση των δύο παγκοσμίων πολέμων», Αθήνα 1992, εκδόσεις Αθηνών Α.Ε.

«Εθνικές Αντιστασιακές Οργανώσεις 1941 - 1945», εκδόσεις Συνομοσπονδία Εθνικών Αντιστασιακών Οργανώσεων.

Σ. Γασπαρινάτου, «Η κατοχική περίοδος μέχρι τον Οκτώβριο 1943», Τόμος 1, Αθήνα 1998, εκδόσεις Ι. Σιδέρη.

«Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Τόμος ΙΣΤ', Αθήνα 2000, εκδόσεις Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.

Κ. Δοξιάδης « Θυσίες της Ελλάδος στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο», Υπουργείο
Ανοικοδομήσεως, Αθήνα 1947

ΓΕΣ/ΔΙΣ, «Αρχεία Εθνικής Αντίστασης (1941 – 1944)», Αθήνα, 1998

ΓΕΣ/ΔΙΣ, «Οι Ελληνοαμερικανοί Εθελοντές στην Εθνική Αντίσταση», Αθήνα 2005.

ΓΕΣ/ΔΙΣ, «Περιληπτική Ιστορία της Ελληνικής Αντιστάσεως Κατά την Φασιστική και
Ναζιστική Εισβολή», Αθήνα 1960.

ΓΕΣ/ΔΙΣ Αρχείο Εθνικής Αντίστασης.